

Лекція № 5

Тема: Технології інтерактивного навчання на уроках української мови та читання

Мета:

- ознайомити з різними моделями навчання, навчити відрізняти їх одна від одної, охарактеризувати особливості інтерактивної моделі навчання, розповісти про види інтерактивних технологій, роз'яснити впровадження їх на практиці;
- розвивати усне мовлення, логічне мислення, увагу, пам'ять, емоційний інтелект;
- рихувати активну життєву позицію, гуманність, відповідальність до дорученої справи.

Ключові поняття: інтерактивне навчання, педагогічна взаємодія, форми інтерактивного навчання, інтерактивні прийоми навчання.

Методи навчання: наочні – пояснювально-ілюстративні; словесні – лекція, бесіда; інтерактивні – мозковий штурм.

План

1. Моделі навчання.
2. Інтерактивні технології – ефективний засіб підвищення навчального процесу.
3. Структура й характеристика інтерактивних технологій навчання на уроках мовно-літературної галузі.
4. Особливості використання інтерактивних технологій у початковій школі.

Література

1. Дячук І. Інтерактивні методи навчання на уроках розвитку зв'язного мовлення в 2 класі / І. Дячук // Початкова школа. – 2011. – № 1. – С. 5 – 11.
2. Інтерактивні технології навчання у початкових класах / Авт.-упор. І.І.Дівакова. – Тернопіль: Мандрівець, 2007. – 180 с.
3. Карнаух Т. Впровадження інтерактивних методів навчання на уроках читання / Т. Карнаух // Початкова школа. – 2005. – №11 – С.5-8
4. Комар О. А. Підготовка майбутніх учителів початкової школи до застосування інтерактивних технологій. Теоретико-методичні аспекти. Монографія /О.А.Комар. – Умань: РВЦ. «Софія», 2008. – 331 с.
5. Чупса Н. Застосування інтерактивних способів вивчення українських народних паремій у початковій школі / Н. Чупса // Початкова школа. – 2012. – №8. – С. 60 – 62.
6. Шевченко Н. Застосування інтерактивної методики «Крокування картиною» на уроках розвитку зв'язного мовлення / Н. Шевченко // Початкова школа. – 2012. - № 12. – С. 11 – 13.
7. Явдошенко І. Інтерактивні методи навчання на уроках української мови / І.Явдошенко // Початкова школа. – 2008. – № 2. – С. 4 – 7.

Конспект лекційного змісту

1. Моделі навчання

Особистісний підхід до навчально-виховного процесу передбачає певну переорієнтацію свідомості вчителя, погляду на особистість учня та на себе як цінність та самоцінність. Тоді навчально-виховний процес набуде *особистісного спрямування*. А всі зміни в системі освіти повинні розглядатися в контексті удосконаленого уроку, навчання на якому має підпорядковуватися не повідомленню матеріалу й перевірці знань, а виявленню досвіду учнів щодо викладеної вчителем інформації.

Потребує зміни і режисура уроку. Важливо, щоб на ньому учні не тільки слухали розповідь учителя, а й співпрацювали з ним, висловлювали свої думки, ділилися інформацією. *Завдання вчителя* — пропонувати свою точку зору з позиції наукового знання, а не змушувати учня схилитися до своєї думки; розвивати критичне мислення школярів, тобто навчати здатності самостійно аналізувати інформацію; формувати вміння бачити помилки у твердженнях товаришів; аргументувати свої думки, змінювати їх, якщо вони неправильні, прагнути пошуку оптимальних рішень; обирати свою позицію стосовно тих чи інших питань тощо.

Якщо ми хочемо залучити особистість до освітнього процесу (уроку), то зобов'язані допомогти дитині побачити в ньому свою значущість, мотиви власної діяльності. Сьогодні вже неможливо навчати традиційно: *у центрі навчально-виховного процесу має бути учень*. Від його творчої активності на уроці, вміння доказово міркувати, обґрунтовувати свої думки, вміння спілкуватися з учителем, учнями класу залежить успіх у свідомому опануванні шкільної програми.

Три основні моделі навчання

Ще у 60-х роках ХХ ст. Я. Голант охарактеризував *три основні моделі навчання*, що існують у сучасній школі. Залежно від участі учнів у навчальній діяльності, зазначав Я. Голант, розрізняють *активну і пасивну моделі навчання*. Термін «пасивна» є умовним, адже будь-який спосіб навчання передбачає певний рівень пізнавальної активності учня. Ймовірно, у своїй класифікації вчений використовує «пасивність» як визначення низького рівня активності учнів, де переважає репродуктивна діяльність, а самостійність і творчість практично відсутні.

Учень виступає в ролі «об'єкта» навчання, він отримує певну інформацію, матеріал від учителя і повинен засвоїти та відтворити її. Домінують такі *методи навчання*, як читання, лекція-монолог, пояснення, демонстрація, відтворювальне опитування.

Позитивні та негативні аспекти пасивної моделі

Позитивні аспекти пасивної моделі

- 1) можна подати великий за обсягом матеріал за короткий час.
- 2) одночасно сприймають матеріал усі слухачі.
- 3) витрачається мало часу на розповідь або пояснення.

Негативні аспекти пасивної моделі

- 1) учні пасивні, не спілкуються ані між собою, ані з учителем.
- 2) не виконують ніяких завдань.
- 3) учителю важко визначити рівень засвоєння поданого матеріалу.
- 4) відсутній контроль за знаннями.
- 5) як правило, невисокий показник навченості.

Активна модель навчання

Цей тип навчання передбачає застосування методів, які *стимулюють пізнавальну активність і самостійність учнів*. Тут уже учень вступає в діалог з учителем, виконує певні творчі завдання і виступає «суб'єктом» навчання. *Основні методи навчання* — це різноманітні творчі та проблемні завдання, проблемні ситуації, самостійна робота, запитання від учителя до учня і навпаки.

Позитивні та негативні аспекти активної моделі

Позитивні аспекти активної моделі

- 1) високий рівень інформації.
- 2) велика кількість учнів, які можуть одночасно сприймати інформацію.
- 3) показник навченості високий.
- 4) майстерність педагога відіграє суттєву роль в організації такого навчання.
- 5) учитель може проконтролювати рівень засвоєваних учнями знань.

Негативні аспекти активної моделі

- 1) учні спілкуються тільки з учителем.
- 2) як правило, така модель використовується на уроці тільки для опитування.
- 3) учень перебуває у постійній напрузі » спитає — не спитає».
- 4) учень може бути незадоволений тим, що його не запитали, не вислухали його думку.

Інтерактивна модель навчання

Якщо йдеться про інноваційні *інтерактивні технології навчання та методику їх використання*, необхідно пам'ятати, що діти вчаться *ефективно*:

- якщо є мотивація до навчання;
- якщо використовуються методи, які відповідають різним стилям і способам навчання;
- якщо створено приязне комфортне середовище;
- якщо є можливість застосувати їхні знання і вміння;
- якщо володіють відчуттям контролю над процесом навчання;
- якщо досягають успіхів;
- якщо є можливість випробовувати нові знання на практиці і використати набуті знання;
- якщо повністю залучаються у процес навчання;
- якщо мають достатньо часу на засвоєння нових знань і вмінь;
- якщо можуть побачити використання набутих знань та вмінь на практиці.

Позитивні та негативні аспекти інтерактивної моделі

Позитивні аспекти інтерактивної моделі

- 1) розширюються пізнавальні можливості учня.
- 2) як правило, високий рівень засвоєння знань.
- 3) учитель без зусиль може проконтролювати рівень засвоєння знань учнями
- 4) учитель має змогу розкритися як організатор, консультант.
- 5) партнерство між учителем і учнями та в учнівському колективі.

Негативні аспекти інтерактивної моделі

- 1) на вивчення певної інформації потрібен значний час.
- 2) необхідний інший підхід в оцінюванні.
- 3) у вчителя відсутній досвід такого способу організації навчання.
- 4) нестача методичних розробок уроків з використанням інтерактивних методів.

2. Інтерактивна модель навчання

Інтерактивна модель навчання — це спеціальна форма організації пізнавальної діяльності, яка має конкретну, передбачувану мету — створити найсприятливіші, комфортні умови навчання, за яких кожен учень відчуватиме свою успішність, інтелектуальну спроможність.

З англійської «інтерактив» («іпегасі») означає: «іпег» — взаємний; «асі» -діяти. Тобто, інтерактивний — здатний до взаємодії, діалогу.

Організація інтерактивного навчання передбачає моделювання життєвих ситуацій, використання рольових ігор, висловлювання своєї точки зору стосовно тієї чи іншої проблеми, вміння доказово міркувати, спільне вирішення питання на основі аналізу обставин та відповідної ситуації. *Суть інтерактивного навчання* у тому, що навчальний процес відбувається за умови постійної, активної взаємодії всіх учнів.

Це співнавчання, взаємонавчання (колективне, групове, навчання у співпраці), де учень і учитель є рівноправними, рівнозначними суб'єктами навчання. Під час інтерактивного навчання учні вчаться бути демократичними, спілкуватися з товаришами, критично мислити, поважати думку колег, приймати продумані рішення.

Основними характеристиками інтерактиву є:

- розширення пізнавальної активності
- ситуація успіху - атмосфера доброзичливості й взаємопідтримки;
- залучення всіх учасників до процесу пізнання;
- різноманітність форм роботи - організація індивідуальної, парної, групової роботи;
- використання творчих завдань; залучення учнів до пошуку фактів із різних джерел інформації.
- ситуація взаємонавчання – кожен може висловлювати свою думку і рефлексувати, покладаючись на свій досвід і знання

Інтерактивне навчання ще називають самонавчанням, взаємним навчанням, яке забезпечує ґрунтовність формування компетентностей, вищий рівень їх сформованості, як порівняти з традиційним навчальним процесом, що підтверджує піраміда запам'ятовування. У ній відображено, що ми схильні запам'ятовувати лише 10 % того, що читаємо, 20 % того, що чуємо, 30 % того, що бачимо, 50 % того, що бачимо і чуємо, 70 % того, що говоримо, і 90 % того, що говоримо й робимо.

Понад 2400 років тому Конфуцій сказав:

Те, що я чую, я забуваю.

Те, що я бачу, я пам'ятаю.

Те, що я роблю, я розумію.

Дещо змінивши слова великого китайського педагога, можна сформулювати **кредо інтерактивного навчання**.

Те, що я чую, я забуваю.

Те, що я бачу й чую, я трохи пам'ятаю.

Те, що я чую, бачу й обговорюю, я починаю розуміти.

Коли я чую, бачу, обговорюю й роблю, я набуваю знань і навичок.

Коли я передаю знання іншим, я стаю майстром.

Процес навчання потребує напруженої розумової роботи дитини і її власної активності у цьому процесі. Мало пояснити, розповісти, продемонструвати. Справжнього результату можна досягти лише за допомогою інтерактивного навчання.

Суть інтерактивного навчання полягає у тому, що навчальний процес відбувається тільки шляхом постійної, активної взаємодії всіх учнів. Це співнавчання, взаємонавчання (колективне, групове, навчання у співпраці) де і учень, і вчитель є рівноправними, рівнозначними суб'єктами навчання, розуміють що вони роблять, рефлексують з приводу того, що вони знають, вміють і здійснюють. Учитель під час інтерактивного навчання виступає як організатор процесу навчання, консультант, фасілітатор, який ніколи не „замикає” навчальний процес на собі. Головними у процесі навчання є зв'язки між учнями, їхня взаємодія й співпраця. Результати навчання досягаються взаємними зусиллями учасників процесу навчання, учні беруть на себе відповідальність за результати навчання.

Виокремлюють такі **принципи інтерактивного навчання**:

- ✓ **Принцип активності.** Для досягнення поставлених цілей кожен учень має брати активну участь у процесі спілкування і активно взаємодіяти з іншими.
- ✓ **Принцип відкритого зворотного зв'язку.** Забезпечення можливості висловлення учасниками групи думок, ідей чи заперечень щодо поставлених завдань. Саме завдяки активному використанню зворотного зв'язку учасники групи дізнаються, як інші люди сприймають їхню манеру спілкування, стиль мислення, особливості поведінки.
- ✓ **Принцип експериментування.** Забезпечення активного пошуку учнями нових ідей і шляхів вирішення поставлених завдань. Цей принцип дуже важливий і як зразок стратегії поведінки в реальному житті, і як поштовх до розвитку творчості й ініціативи особистості.

- ✓ **Принцип довіри у спілкуванні.** Саме на це спрямовано спеціальну організацію групового простору в ході проведення занять: зазвичай використовуваний у роботі прийом розташування учня і вчителя по колу обличчям одне до одного, для того щоб змінити в учнів стереотипну установку й уявлення про те, як повинні проводити й організовувати заняття і яку роль у них має відігравати вчитель.
- ✓ **Принцип рівності позицій.** Він означає, що вчитель не прагне нав'язати учням свої думки, а діє разом та нарівні з ними. Своєю чергою, кожен учень має змогу побувати у ролі організатора, лідера.

3. Структура й характеристика інтерактивних технологій навчання на уроках мовно-літературної галузі

Інтерактивні технології колективного навчання

1. Робота в парах. Школярі працюють в парах, виконуючи завдання. Парна робота вимагає обміну думками і дозволяє швидко виконати справи, які в звичайних умовах є часомісткими або неможливими (обговорити подію, твір, взагалі інформацію, вивести підсумок уроку, події тощо, взяти інтерв'ю один в одного, проанкетувати партнера). Після цього один з партнерів доповідає перед класом про результати.

2. **Робота в трійках.** По суті, це ускладнена робота в парах. Найкраще в трійках проводити обговорення, обмін думками, підведення підсумків чи навпаки, виділення несхожих думок).
3. **Змінювані трійки.** Цей метод трохи складніший: всі трійки класу отримують одне й те ж завдання, а після обговорення один член трійки йде в наступну, один в попередню і ознайомлює членів новостворених трійок з набутком своєї.
4. **2+2=4.** Дві пари окремо працюють над вправою протягом певного часу (2-3 хвилини), обов'язково доходять до спільного рішення, потім об'єднуються і діляться набутим. Як і в парах, необхідним є консенсус. Після цього можна або об'єднати четвірки у вісімки, або перейти до групового обговорення.
5. **Карусель.** Здобувачі освіти розсаджуються в два кола – внутрішнє і зовнішнє. Внутрішнє коло нерухоме, зовнішнє рухається. Можливі два варіанти використання методу – для дискусії (відбуваються “попарні суперечки” кожного з кожним, причому кожен учасник внутрішнього кола має власні, неповторювані докази), чи для обміну інформацією (діти із зовнішнього кола, рухаючись, збирають дані).
6. **Робота в малих групах.** Найсуттєвішим тут є розподіл ролей: “спікер” – керівник групи (слідкує за регламентом під час обговорення, зачитує завдання, визначає доповідача, заохочує групу до роботи), “секретар” (веде записи результатів роботи, допомагає при підведенні підсумків та їх виголошенні), “посередник” (стежить за часом, заохочує групу до роботи), “доповідач” (чітко висловлює думку групи, доповідає про результати роботи групи). Можливим є виділення експертної групи з сильніших дітей. Вони працюють самостійно, а при оголошенні результатів рецензують та доповнюють інформацію. Робота в малих групах дасть змогу набути навичок спілкування та співпраці. Після того, як вчитель об'єднав дітей у малі групи і вони отримали завдання, група за короткий час (3-5 хв.) повинна виконати це завдання та представити результати своєї роботи.
7. **Коло ідей.** Метою технології є залучення всіх до обговорення проблеми. *Порядок проведення:*
- вчитель ставить дискусійне питання та пропонує обговорити його в малих групах;
 - після того, як вичерпався час на обговорення, кожна група представляє лише один аспект проблеми, яку ви обговорювали;
 - групи висловлюються по черзі, поки не буде вичерпано всі відповіді;
 - під час обговорення теми на дошці складається список зазначених ідей;
 - коли всі ідеї з вирішення проблеми висловлені, можна звернутись до розгляду проблеми в цілому і підвести підсумки роботи.
8. **Акваріум.** Такий вид діяльності на уроці допоможе вам вдосконалити навички роботи в малих групах. Після того, як учитель об'єднав вас у дві-чотири групи і запропонував завдання для виконання та необхідну інформацію, одна з груп сідає в центр класу (або на початку середнього

ряду в класі, де стоять парти) та утворює своє маленьке коло. Здобувачі освіти цієї групи починають обговорювати запропоновану вчителем проблему.

Групі, що працює, для виконання завдання *необхідно*:

- прочитати вголос ситуацію;
- обговорити її в групі, використовуючи метод дискусії;
- дійти спільного рішення за 3-5 хв.

Усі інші діти класу мають тільки слухати, не втручаючись в хід обговорення, спостерігають, чи відбувається дискусія за визначеними правилами дискусії. Після закінчення 3-5 хвилин група займає свої місця, а клас обговорює:

- ✓ чи погоджуєтесь ви з думкою групи;
- ✓ чи була ця думка достатньо аргументована, доведена;
- ✓ який з аргументів ви вважаєте найбільш переконливим.

Після цього місце в “Акваріумі” займає інша група та обговорює наступну ситуацію. Усі групи по черзі мають побувати в “Акваріумі”, і діяльність кожної з них мусить бути обговорена класом.

Інтерактивні технології колективно-групового навчання

1. Обговорення проблем у загальному колі. Це загальновідома технологія, яка застосовується, як правило, в комбінації з іншими. Її метою є прояснення певних положень, привертання уваги здобувачів освіти до складних або проблемних питань у навчальному матеріалі, мотивація пізнавальної діяльності, актуалізація опорних знань тощо.

2. Мікрофон. Різновидом загально групового обговорення є технологія “Мікрофон”, яка надає можливість кожному сказати щось швидко, по черзі, відповідаючи на запитання або висловлюючи свою думку чи позицію.

3. Незакінчені речення. Цей прийом часто поєднується з “Мікрофоном” і дає можливість ґрунтовніше працювати над формою висловлення впадливих ідей, порівнювати їх з іншими. Робота за такою методикою дає присутнім змогу долати стереотипи, вільніше висловлюватися щодо запропонованих тем, відпрацьовувати вміння говорити коротко, але по суті й переконливо.

4. Мозковий штурм. Відома інтерактивна технологія колективного обговорення, що широко використовується для вироблення кількох вирішень конкретної проблеми. Мозковий штурм спонукає дітей проявляти уяву та творчість, дає можливість їм вільно висловлювати свої думки. *Мета “мозкового штурму” чи “мозкової атаки”* в тому, щоб зібрати якомога більше ідей щодо проблеми від усіх протягом обмеженого періоду часу.

5. Навчаючи – учусь. Цей метод використовується при вивченні блоку інформації або при узагальненні та повторенні вивченого. Він дає можливість здобувачам освіти взяти участь у передачі своїх знань однокласникам. Використання цього методу підвищує інтерес до навчання.

6. **Ажурна пилка** (“Мозаїка”, “Джигсо”). Дана технологія використовується для створення на уроці ситуації, яка дає змогу школярам працювати разом для засвоєння великої кількості інформації за короткий проміжок часу. Ефективна і може замінити лекції у тих випадках, коли початкова інформація повинна бути донесена до дітей перед проведенням основного (базисного) уроку або доповнює такий урок. Заохочує допомагати один одному вчитися, навчаючи.

7. **Аналіз ситуації**. На уроках природознавства зміст деяких понять здобувачі освіти засвоюють, аналізуючи певні ситуації. Такі ситуації можуть аналізуватись ними індивідуально, в парах, в групах або піддаватись в загальному колі. Такий аналіз потребує певного підходу, алгоритму. Технологія вчить дітей ставити запитання, відрізняти факти від думок, виявляти важливі та другорядні обставини, аналізувати та приймати рішення.

8. **Вирішення проблем**. Метою застосування такої технології є навчити здобувачів освіти самостійно вирішувати проблеми та приймати колективне рішення.

9. **Дерево рішень**. Як варіант технології вирішення проблем можна використати “дерево рішень”, яке допомагає дітям проаналізувати та краще зрозуміти механізми прийняття складних рішень.

Інтерактивні технології ситуативного моделювання

Модель навчання у грі – це побудова освітнього процесу за допомогою включення учня в гру.

Арсенал інтерактивних ігор досить великий, але найбільш поширений з них є *моделюючий*.

1. **Стимуляційні або імітаційні ігри**. Імітаційні ігри розвивають уяву та навички критичного мислення, сприяють застосуванню на практиці вміння вирішувати проблеми, а стимуляція дає можливість здобувачам освіти глибоко вжитися в проблему, зрозуміти її із середини.

2. **Спрощене судове слухання**. Технологія спрощеного суду дає можливість дітям отримати спрощене уявлення про процедуру прийняття судового рішення, взяти участь у вправі, пов’язаній з аналізом, критичним мисленням, прийняттям рішень.

3. **Громадське слухання**. Мета застосування технології: моделювання суспільного слухання за допомогою імітаційної гри дозволяє здобувачам освіти зрозуміти мету і порядок слухань, а також ролі й обов’язки членів державних органів, комітетів, комісій. Крім цього, діти одержують практичний досвід у визначенні і поясненні ідей, інтересів і цінностей, пов’язаних із предметом слухання.

4. **Розігрування ситуацій за ролями**. (“Рольова гра”, “прогривання сценки”). Мета рольової гри – визначити ставлення конкретної життєвої ситуації, набути досвіду шляхом гри, допомогти навчитися через досвід.

Інтерактивні технології опрацювання дискусійних питань

Дискусії є важливим засобом пізнавальної діяльності школярів у процесі навчання. Вони значною мірою сприяють розвитку практичного мислення, дають можливість визначити власну позицію, формують навички відстоювати свою думку, поглиблюють знання з обговорюваної проблеми. Сучасна дидактика визнає велику освітню і виховну цінність дискусій.

1. Метод ПРЕС. Метод навчає здобувачів освіти виробляти й оформлювати аргументи, висловлювати думки з дискусійного питання у виразній і стилістичній формі, переконувати інших.

2. Займи позицію. Цей метод демонструє різноманіття поглядів на проблему, що вивчатиметься, або після опанування здобувачами освіти певною інформацією з проблеми й усвідомлення ними можливості протилежних позицій щодо їх вирішення.

3. Зміни позицію. Така технологія є подібною до попередньої. Вона також дає можливість обговорити дискусійні питання за участі всіх дітей. Метод дозволяє стати на точку зору іншої людини, розвивати навички аргументації, активного слухання.

4. Неперервна шкала думок (Нескінчений ланцюжок). Одна з форм обговорення дискусійних питань, метою якої є розвиток в здобувачів освіти навичок прийняття особистого рішення та вдосконалення вміння аргументувати свою думку.

5. Дискусія. Дискусія – це широке публічне створення якомусь спірному питанню. Вона є важливим засобом пізнавальної діяльності, сприяє розвитку критичного мислення, дає можливість визначити власну позицію, формує навички аргументації та відстоювання своєї думки, поглиблює знання з обговорюваної проблеми.

6. Дискусія в стилі телевізійного ток-шоу. Її метою є отримання школярами навичок публічного виступу та дискутування висловлення й захисту власної позиції, формування громадянської та особистої активності.

7. Дебати. Один з найбільш складних способів обговорення дискусійних проблем. Дебати можна проводити лише тоді, тоді коли школярі навчилися працювати в групах та засвоїли технології вирішення проблем. У дебатах поділ на протилежні точки зору набуває найбільшої гостроти, оскільки здобувачам освіти необхідно довго готуватись і публічно обґрунтовувати правильність своєї позиції. Важливо, щоб учасники дебатів не переносили емоції один на одного, а спілкувалися спокійно.

Отже, назва «***інтерактивні технології навчання***» зумовлює їх співвідношення з активною моделлю навчання. Вона має передумовою активність здобувачів освіти при відносній пасивності навчального оточення. Учитель стимулює пізнавальну діяльність, ініціативність, самостійність школярів. Знання народжуються завдяки ефективній взаємодії, співпраці всіх учасників освітнього процесу. Це вимагає чітких знань та вмінь у сфері інтерактивних технологій з боку вчителя.

4. Особливості використання інтерактивних технологій у початковій школі

Технологія інтерактивного навчання — така організація навчального процесу, за якої неможлива неучасть у процесі пізнання:

- кожен учень має конкретне завдання, за виконання якого він повинен публічно прозвітувати;
- від діяльності кожного учня залежить якість виконання поставленого перед групою завдання.

Застосування інтерактивних технологій висуває певні **вимоги до структури уроку**.

Центральною частиною уроку є інтерактивна вправа.

Застосування інтерактивних технологій висуває певні вимоги до структури уроку. *Структура таких уроків складається з п'яти етапів.*

I. Мотивація

Мета етапу: сфокусувати увагу учнів на проблемі й викликати інтерес до обговорюваної теми. Мотивація чітко пов'язана з темою уроку, вона психологічно готує учнів до її сприйняття, налаштовує їх на розв'язання певних проблем. Без виникнення мотивів учіння і мотивації навчальної діяльності не може бути ефективного пізнання. Матеріал, поданий під час мотивації, наприкінці підсумовується і стає «місточком» для подання мети уроку. Мотивація допомагає

також викликати в учнів інтерес до теми уроку, налаштувати їх на ефективний процес пізнання, викликати власну зацікавленість, психологічно підготувати учнів до сприйняття теми уроку.

Для цього можуть бути використані прийоми, що створюють проблемні ситуації, викликають у дітей здивування, зацікавленість до знань та процесу їх сприймання. Це може бути короткочасна розповідь учителя, бесіда, демонстрування наочності.

Мотивація має займати не більше ніж 5 % часу уроку.

З інтерактивних вправ можуть бути використані такі: **«Вилучи зайве», «Роз'єднай слова», «Криголам», «Банани», «Мікрофон», «Задом наперед», «Скринька скарг».**

II. Оголошення, подання теми та очікуваних навчальних результатів.

Мета: забезпечити розуміння учнями змісту їхньої діяльності, тобто того, чого вони повинні досягти і що від них очікує вчитель. Без чіткого і конкретного визначення та усвідомлення учнями навчальних результатів їхньої пізнавальної діяльності, особливо на уроках із використанням інтерактивних технологій, учні можуть сприйняти навчальний процес як ігрову форму діяльності, не пов'язану з навчальним предметом.

Цей етап уроку має займати не більше ніж 5 % часу уроку.

Доречно використати такі інтерактивні вправи: **«Дешифрувальник», «Морський бій», «Загадкові будиночки», «Мікрофон».**

III. Актуалізація знань, надання необхідної інформації.

Мета етапу: дати учням достатньо інформації, щоб потім на її основі виконувати практичні завдання. Це може бути читання роздавального матеріалу, виконання домашнього завдання. Для того щоб зекономити час, можна подати інформацію в письмовому вигляді для попереднього (домашнього) вивчення. На самому уроці вчитель може ще раз розглянути її, особливу увагу звернути на практичні поради; за потреби, прокоментувати терміни або організувати невеличке опитування. *Ця частина уроку займає приблизно 10-15% часу.*

Під час повідомлення необхідної інформації доречними будуть такі інтерактивні вправи: **«Мозковий штурм», «Мозкова атака», «Карусель», «П'ять слів - три слова», «Гронування», «Кубування», «Системний оператор», «Діаграма Венна», «Морський бій».**

IV . Інтерактивна вправа (центральна частина заняття).

Мета етапу: практично засвоїти навчальний матеріал; досягти поставленої мети уроку.

Ця частина уроку займає 50-60 % часу.

Послідовність роботи під час її проведення:

- інструктування (2-3 хв.);
- об'єднання учнів у групи та розподіл ролей (1-2 хв.);
- виконання завдання в групах (самостійна робота), співпраця (5-15 хв.);
- презентація результатів виконання вправи (3-15 хв.);

- рефлексія результатів учнями (5-15 хв.).

Серед центральних інтерактивних вправ доцільними є: *«Система позначок "Допомога"»*, *«Ажурна пилка»*, *«Читання з передбаченням»*, *«Пошуки людського скарбу»*, *«Пішохідний тур»*, *«Добре - погано»*, *«Навчаючи - вчуся»*.

V. Рефлексія (підбиття підсумків), оцінювання результатів уроку.

Мета етапу: згадати, виявити й усвідомити основні компоненти діяльності : її зміст , тип, способи, проблеми, шляхи їх розв'язання, отримані результати тощо.

Послідовність роботи під час підсумкового етапу:

1. Встановлення фактів. (Що відбулося?)
2. Аналіз причин. (Чому це відбулося ?)
3. Планування дій. (Що нам робити далі?)

Рефлексія займає 20 % часу уроку.

На **етапі рефлексії** доцільними є інтерактивні вправи: *«Незакінчені речення»*, *«Інтерв'ю»*, *«Абетковий сун»*, *«Від А до Я»*, *«Виграш у лотереї»*, *«Тестування»*, *«Крісло автора»*.

Для подолання **складності застосування інтерактивних технологій**, на думку О. Пометун,

Л. Пироженко, *необхідно пам'ятати:*

1. Інтерактивні вправи потребують певної зміни всього життя класу, багато часу для підготовки як учнів, так і вчителя. Ліпше підготувати незначну кількість інтерактивних занять протягом навчального року, ніж абияк, але часто проводити підготовлені «ігри».
2. Доцільно провести з учнями організаційне заняття і разом розробити правила роботи в класі. Для початку використовуйте прості інтерактивні технології.
3. Використання інтерактивних технологій — не самоціль. Це лише створення такого мікроклімату в класі, який найліпше сприяє співробітництву, взаєморозумінню, доброзичливості, дає можливість дійсно реалізувати особистісно-орієнтоване навчання.
4. Для ефективного застосування інтерактивних технологій, охоплення всього необхідного матеріалу, його глибокого вивчення педагог повинен старанно **планувати свою роботу:**
 - провести попередню підготовку учнів за конкретним завданням: прочитати, продумати, опрацювати необхідну додаткову літературу, виконати самостійні підготовчі завдання;
 - відібрати для уроку найефективніші інтерактивні вправи, які дали б учням ключ до засвоєння теми;
 - під час інтерактивних вправ дати школярам можливість добре подумати над завданнями, щоб вони виконували їх серйозно, а не механічно або граючись;
 - на одному уроці використовувати одну (дві) інтерактивні вправи, а не цілий калейдоскоп;
 - обов'язково провести обговорення за підсумками інтерактивної вправи;

— проводити блищопитування, самостійні домашні роботи з різноманітних матеріалів теми, що не були пов'язані з інтерактивними вправами.

Щоб контролювати *хід навчання на підставі інтерактивних технологій*, учитель повинен попередньо добре підготуватись:

- ✓ глибоко обміркувати і вивчити програмовий матеріал, у тому числі і додатковий;
- ✓ детально спланувати і розробити урок: визначити хронометраж, ролі учасників, підготувати конкретні запитання та можливі відповіді на них, виробити критерії оцінки ефективності уроку;
- ✓ створити сприятливі умови для учнів під час вивчення теми шляхом добору найцікавіших випадків, проблем, оголошувати очікувані результати (мету) уроку і критерії оцінки роботи учнів;
- ✓ передбачити різноманітні методи привернення уваги учнів, налаштувати їх на роботу, підтримувати дисципліну, необхідну для нормальної роботи класу, цьому можуть сприяти різноманітні вправи-розминки, письмовий розподіл ролей у групах тощо.

Використання інтерактивного навчання розкриває перспективи для фахового росту, для самовдосконалення, для навчання разом з учнями.